

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЛЯШКО Марина Володимирівна

УДК 338.246.027:334.012.61-022.51(477)

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ
ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ**

**Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством**

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Чернігів – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Класичному приватному університеті.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Іляшенко Анфіса Христофорівна,
Чернівецький національний університет імені Юрія
Федьковича Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри публічних, корпоративних фінансів
та фінансового посередництва.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Дука Анастасія Петрівна,
Чернігівський національний технологічний
університет Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри публічного управління та
менеджменту організацій;

доктор економічних наук, доцент
Олійник Георгій Юрійович,
Відкритий міжнародний університет розвитку
людини «Україна»,
доцент кафедри маркетингу Інституту економіки та
менеджменту.

Захист відбудеться «23» червня 2020 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.051.04 у Чернігівському національному технологічному університеті за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, ауд. 318.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Чернігівського національного технологічного університету за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Автореферат розісланий «22» травня 2020 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

В. В. Виговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасний стан національної економіки характеризується уповільненням темпів розвитку внаслідок посилення негативного впливу багатьох факторів, серед яких: несприятливі внутрішні умови ведення бізнесу, посилення адміністративного тиску, негативні очікування від змін в оподаткуванні, звуження доступу до позикових ресурсів на зовнішньому та внутрішньому фінансових ринках, демографічна криза на тлі міграційного відтоку робочої сили, посилення соціальної напруги в суспільстві тощо. При цьому саме суб'єкти малого бізнесу в Україні особливо гостро відчують на собі дію зазначених факторів, для яких і так типовими проблемами функціонування є обмежений доступ до матеріальних, кадрових, фінансових, інфраструктурних, інформаційних ресурсів, недостатня ефективність інструментів державної підтримки та мультиплікативна залежність каналів збуту від економічної ситуації в країні. Складність і динамічність окреслених питань актуалізують пошук нових форм, методів, інструментів державної підтримки розвитку малого бізнесу в Україні та вдосконалення наявних для подолання кризових явищ та стимулювання економічного поступу цього сектору економіки в умовах необхідності раціоналізації обмежених бюджетних можливостей держави. Модернізація організаційно-економічних інструментів державної підтримки вітчизняного малого підприємництва сприятиме демонополізації економіки, появі додаткових робочих місць, зростанню кількісно-якісних показників функціонування локальних ринків, активізації інноваційної діяльності.

Актуальні проблеми забезпечення ефективної державної підтримки розвитку малого бізнесу знайшли відображення у наукових доробках багатьох вітчизняних учених-економістів. Серед них такі, як Н. Бутенко, З. Варналій, В. Виговська, Л. Воротіна, Т. Гоголь, О. Деренько, А. Дука, В. Захарченко, А. Іванищева, М. Ільчишин, А. Іляшенко, Д. Ісаченко, М. Івик, Г. Колісник, І. Комарницький, Г. Лех, В. Маргасова, Г. Олійник, Ю. Ольвінська, В. Папп, Т. Піхняк, А. Роговий, О. Тимченко, О. Туркало, В. Федорченко, Г. Цегелик, І. Шайдюк та інші. Серед закордонних дослідників проблеми оптимізації економічної структури регуляторними заходами держави вивчали: К. Андерстіг, Ф. Баррі, С. Басу, Д. Брезніц, Ф. Гадино, М. Дас, А. Лавопа, В. Леонтьєв, Д. Невен, Г. Сандерсон, С. Тхакур, Дж. Феліп, Дж. Ферраз, Р. Хаусманн та інші.

Відаючи належне високій якості проведених наукових розвідок згаданими вченими, праці яких стали основою для формування цілісного уявлення про теоретико-прикладні основи державної підтримки розвитку малого бізнесу, треба зазначити, що подальшого вивчення потребують питання модернізації наявних форм такої підтримки з огляду на зміни умов функціонування малого підприємництва. Особливу увагу необхідно приділити формуванню цілісної концепції державної підтримки економічного росту сектору малого бізнесу в Україні. Також вдосконалення вимагають підходи до оцінки ефективності організаційно-економічних інструментів такої підтримки. Актуальність, недостатня опрацьованість та значущість вказаних проблем обумовили вибір теми дослідження, його мету й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалась у межах науково-дослідної роботи Класичного приватного університету за темою: «Механізми державного управління об'єктами та процесами ринкової економіки» (номер державної реєстрації 0109U002113), де особисто здобувачем обгрунтовано та запропоновано впровадження цілісної концепції розвитку малого та середнього підприємництва як складової національної економіки, удосконалено методологічний підхід щодо оцінювання конкурентоспроможності розвитку малих і середніх підприємств із використанням матричного методу.

Мета й завдання дослідження. Метою дослідження є обгрунтування теоретико-методичних засад державної підтримки розвитку малого бізнесу та розробка науково-практичних рекомендації щодо модернізації її організаційно-економічних інструментів для забезпечення стійкого функціонування малих форм підприємництва в Україні.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- з'ясувати економічний зміст та розвинути теоретичні засади державної підтримки розвитку малого бізнесу;
- висвітлити світовий досвід надання державної підтримки малим формам ведення бізнесу та виокремити організаційно-економічні інструменти, які можуть бути використані у вітчизняній практиці;
- здійснити комплексне оцінювання тенденцій функціонування малого бізнесу в Україні;
- охарактеризувати вітчизняні реалії підтримки розвитку суб'єктів малого бізнесу;
- обгрунтувати методичні положення з оцінювання ефективності державної підтримки суб'єктів малого бізнесу;
- запропоновувати наукову концептуалізацію державної підтримки малого бізнесу в Україні;
- сформулювати комплекс пропозицій щодо модернізації організаційно-економічних інструментів державного впливу на розвиток малого бізнесу.

Об'єктом дослідження є процес державної підтримки розвитку малого бізнесу в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні засади модернізації організаційно-економічних інструментів державної підтримки розвитку малого бізнесу.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано низку загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: структурний, системний і діалектичний – для визначення змістовних характеристик державної підтримки розвитку малого бізнесу; ретроспективний, кількісний аналіз, індукція і дедукція – при визначенні методичних підходів до оцінювання тенденцій розвитку малих форм ведення бізнесу та ефективності державної підтримки їх функціонування; компаративний та статистичний аналіз – для дослідження світової та вітчизняної практики застосування

інструментів державного впливу на результати функціонування суб'єктів малого бізнесу; системно-структурний аналіз – для визначення пріоритетних напрямів та формування концептуальних положень державної підтримки малого бізнесу в Україні; графічний – для наочного викладу теоретичного й фактичного матеріалу.

Статистичною і фактологічною основою дослідження є нормативно-правові та законодавчі акти, монографічні дослідження й наукові публікації провідних вітчизняних і закордонних учених із досліджуваної теми, аналітична інформація науково-дослідних установ, статистичні матеріали та звітні дані Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Державної служби статистики України, Українського союзу промисловців і підприємців, Спілки підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України, організації USAID Україна, матеріали інформаційно-аналітичних бюлетенів, власні аналітичні напрацювання автора та ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення дослідження, що визначають наукову новизну одержаних результатів та виносяться на захист, є особистим здобутком автора й полягають у наступному:

удосконалено:

- концептуальні положення формування державної політики у сфері підтримки розвитку малого бізнесу, які, на відміну від усталеної практики, ґрунтуються на синтезі принципів системного та ресурсно орієнтованого підходів, репрезентовані через ідентифікацію її структури, змістовно-функціональних характеристик складу, критеріїв оцінки ефективності, імператив забезпечення. Це стало науковим базисом для окреслення контурів державної підтримки розвитку малого бізнесу в Україні через комплекс регуляторних, фінансових та інституційних заходів, цілеорієнтованих на активізацію функціонування економічно ефективних та суспільно значущих суб'єктів малого підприємництва для становлення національної економіки як рівноправної складової глобального економічного середовища;

- методичний підхід до вимірювання ефективності заходів державної підтримки розвитку малого бізнесу, який, на відміну від існуючих практик, передбачає поєднання інтегрального оцінювання економічного розвитку країни та порівняльного аналізу визначених показників стану малого бізнесу країни відповідно. Такий підхід сприятиме науковій аргументації пріоритетів державної підтримки малого бізнесу та впорядкуванню організаційно-економічних інструментів її реалізації за критерієм ефективності;

- класифікацію загроз ефективності державної підтримки розвитку малого бізнесу в частині доповнення їх переліку такою ознакою, як локальна диференціація розвитку суб'єктів малого підприємництва, що характеризується специфічним проявом через необхідність адаптації інструментів підтримки якісно-кількісних змін стану такого сектору національної економіки державою до особливостей соціально-економічного розвитку окремої території. Запропонований підхід дозволить посилити наукове обґрунтування заходів, спрямованих на підтримку розвитку малого бізнесу в Україні та сукупності організаційно-економічних інструментів для їх реалізації.

дістали подальшого розвитку:

– теоретичне впорядкування сутнісного співвідношення між окремими термінами економічної науки, які висвітлюють державний вплив на розвиток малого бізнесу (підтримка, стимулювання, регулювання) шляхом уточнення змісту та виокремлення змістовно-функціональних особливостей згаданих дефініцій, що дозволило забезпечити теоретико-методологічну єдність засадничих положень реалізації державної політики у сфері підтримки розвитку малого бізнесу;

– систематизація світового досвіду щодо реалізації ефективних інструментів державної підтримки розвитку малого бізнесу, що, на відміну від усталених напрацювань, ґрунтується на виокремленні ключових інструментів такої підтримки, співвідношення прямої та непрямой участі держави у забезпеченні кількісно-якісної трансформації сфери малого бізнесу та рівня його розвитку. Це стало основою для визначення найбільш актуальних інструментів державної підтримки результативного функціонування малих форм господарювання для практичного застосування в Україні в напрямі фінансової підтримки, інфраструктурного забезпечення, сприяння інноваційній діяльності, підвищення конкурентоспроможності, вдосконалення нормативно-правового регулювання;

– наукове пояснення диспропорцій та їхніх наслідків у функціонуванні вітчизняного малого бізнесу в частині виокремлення факторів уповільнення та тінізації його розвитку, які звужують прояви підприємницької ініціативи та призводять до стагнації національної економіки загалом, зокрема: інтегрований тиск корупції за всіма складовими підприємницької діяльності, нарощення регуляторного впливу, недостатній рівень правового захисту від протиправних дій, неефективна податкова система, розширення повноважень фіскальних органів та податкового навантаження, високі нарахування на заробітну плату, ускладнений доступ до всіх видів ресурсів, висока вартість позикових коштів, низький рівень прибутковості, недостатньо розвинута інфраструктура, несприятливі інституціональні умови ведення бізнесу. Це дозволило визначити та обґрунтувати стратегічні імперативи модернізації організаційно-економічних інструментів державної підтримки розвитку малого бізнесу, які враховують виявлені проблеми;

– науково-практичні рекомендації щодо модернізації інструментів державної підтримки розвитку малого бізнесу в частині обґрунтування необхідності вдосконалення антимонопольного законодавства, поширення концесійних домовленостей, використання державних замовлень, активізації державно-приватного партнерства, вдосконалення консультаційно-інформаційного забезпечення, покращення інституційних умов ведення бізнесу через зниження податкового навантаження, спрощення податкового адміністрування, грантова підтримка соціально важливих видів економічної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що наведені в роботі положення рекомендаційного характеру доведені до рівня конкретних пропозицій та можуть бути використані в системі державних органів виконавчої влади, які відповідають за формування напрямів та

обґрунтування інструментів державної підтримки розвитку малого бізнесу в Україні.

Результати дисертаційного дослідження, які мають прикладний характер, набули практичного втілення: у Програмі економічних реформ за одним із пріоритетних напрямів «Дерегуляція та розвиток малого і середнього бізнесу» (довідка № 00624/08-21 від 02.03.2015 р.); при підготовці проекту Комплексної програми розвитку малого підприємництва в Запорізькій області на 2015-2016 рр. стосовно розпорядження голови обласної державної адміністрації від 29.06.2015 р. (довідка № 09-07/03 від 02.03.2015 р.); КС «Освіта» Київського національного університету імені Тараса Шевченка (акт впровадження № 05/02-17-05 від 15.02.2017 р.) під час розроблення методичних положень з оцінювання конкурентоздатності та кредитоспроможності малих підприємств.

Теоретичні розробки дисертаційної роботи використовують у навчальному процесі Класичного приватного університету при викладанні таких дисциплін: «Економіка підприємства», «Підприємництво», «Державне регулювання економіки», а також у системі підвищення кваліфікації державних службовців (довідка № 14-07 від 19.05.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові результати та пропозиції, що містяться в роботі, одержані автором особисто й викладені в опублікованих працях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й висновки дисертаційної роботи доповідались, обговорювались і отримали схвальну оцінку на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Інноваційна економіка: макро-, мезо- та мікрорівні» (м. Херсон, 2015 р.), «Розвиток сучасних міжнародних економічних відносин: фінансово-економічні та соціальні чинники» (м. Одеса, 2016 р.), «Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку» (м. Миколаїв, 2016 р.), «Модернізація економіки: виклики і можливості економічного зростання» (м. Київ, 2017 р.); «Емерджентність економічних систем у сфері управління суспільним розвитком» (м. Черкаси, 19 квітня 2018 р.); «Мале та середнє підприємництво: проблеми і перспективи розвитку в Україні» (м. Київ, 2016 р., 2018 р.); «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, менеджменту, фінансів та права» (м. Полтава, 2019 р.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження опубліковані в 10 наукових працях загальним обсягом 3,0 друк. арк., у тому числі: 6 статей у наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних, 4 праці апробаційного характеру.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 184 стор. машинописного тексту, з яких основного тексту – 169 стор. Робота містить 9 таблиць і 21 рисунок, з яких 6 займають площу повної сторінки, 2 додатки, розміщених на 9 сторінках. Список використаних джерел налічує 165 найменувань і розміщений на 17 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** розкрито сутність і стан наукового завдання, обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, показано її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, зазначено мету та завдання дослідження, сформульовано об'єкт і предмет, визначено методи наукового пізнання, розкрито наукову новизну одержаних результатів, їхнє практичне значення, вказано, де були апробовані основні положення, теоретичні висновки та результати дослідження.

У першому розділі роботи – **«Теоретичні основи дослідження державної підтримки розвитку малого бізнесу»** – вивчено змістовні характеристики малого бізнесу та його значення як важливого сектору національної економіки; висвітлено еволюцію наукових поглядів на вибір методів та інструментів державного впливу на активізацію розвитку суб'єктів малого бізнесу; досліджено світову практику державної підтримки функціонування малих форм господарювання.

Найбільш поширеною формою здійснення підприємницької діяльності є малий бізнес. Це пояснюється тим, що гнучкість, швидкість реакції на зміни в ринкових умовах, відсутність жорсткої регламентації праці, можливість прояву ініціативи й розумного ризику, притаманні малому бізнесу, приваблюють приватного підприємця. Малий бізнес являє собою не тільки ефективну форму організації підприємницької діяльності, а й виступає як невід'ємна складова національної економіки, що сприяє розвитку країни, регіонів, окремих територій.

Встановлено, що категорія «розвиток» – це філософське, соціально-економічне й соціально-психологічне поняття, сутність якого полягає в будь-яких спрямованих змінах, що передбачає будь-які зміни, які об'єктивно здійснюються в матеріальному світі й можуть мати будь-яку спрямованість у просторі та часі. У соціально-економічних системах процес змін має певну спрямованість і визначається сукупністю цінностей, наявних у суспільстві. У результаті розвитку виникає новий якісний стан об'єкта, який виступає як зміна його складу або структури, тобто виникнення, трансформація або зникнення його елементів і зв'язків. Основним драйвером розвитку малого бізнесу в Україні є державна підтримка через відповідні організаційно-економічні інструменти.

Критичне осмислення наукової полеміки щодо тлумачення змісту та специфічних рис державної підтримки розвитку малого бізнесу надало підстави стверджувати, що в економічній науці наявні різні підходи до обґрунтування засадничих основ формування сприятливих умов для функціонування малих форм господарювання. Це вимагає поглиблення теоретичної аргументації контурів державного впливу на траєкторію кількісно-якісного росту показників сфери малого бізнесу, інструментів його реалізації та систематизації змістовних зв'язків граничних дефініцій, що окреслюють термінологічне поле наукового дослідження: державне регулювання, державне стимулювання, державна підтримка (рис. 1). При цьому державну підтримку малого бізнесу запропоновано розглядати як цілеспрямований вплив з боку органів державної

влади на кількісні та якісні характеристики його розвитку через використання сукупності економічних, організаційних та правових інструментів для залучення матеріальних і фінансових ресурсів, а також свідомого сприяння суб'єктам малого бізнесу в реалізації соціально-економічних функцій.

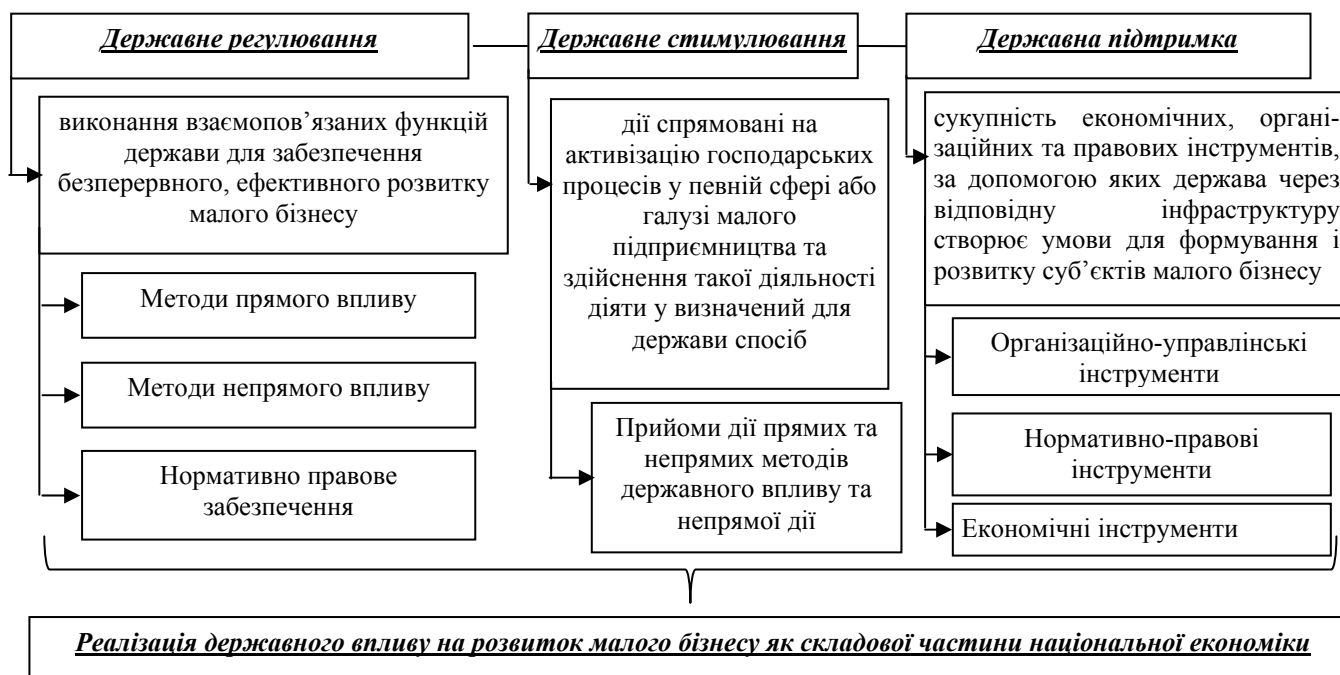

Рис. 1. Змістове співвідношення між термінологічним апаратом наукового пошуку

Джерело: складено автором.

Сутнісно-логічне розмежування окреслених термінів є необхідним з позиції надання наукової аргументації стратегічних імперативів розвитку малого бізнесу та обґрунтуванням сукупності організаційно-економічних інструментів реалізації впливу держави в галузі активізації розвитку такого бізнесу в напрямках, які є найбільш релевантними в сучасних умовах. Доведено, що від ефективності надання державної підтримки залежать господарська активність та темпи економічного поступу малого бізнесу в країні.

Практична реалізація історичного підходу до аналізу закономірностей динаміки малого бізнесу визначила його методологічні принципи та зрушення в продуктивних силах, що зумовили відповідні зміни у виробничих відносинах. Підбиваючи підсумки розвитку етапів малого бізнесу в Україні, їх можна систематизувати на три періоди: перший період – перехідний (1989-1996 рр.), який характеризується розробкою законів, актів, положень, інструкцій та іншої нормативно-правової документації для становлення і регулювання ринкових економічних відносин; другий період – трансформаційний (1997-2004 рр.) характеризується зміною форми власності, становленням приватного бізнесу й системи регулювання ринкових економічних відносин; третій період – постіндустріальний (з 2005 р. до теперішнього часу) характеризується глибоким перетворенням міждержавних ринкових і соціально-економічних відносин з огляду на тренди євроінтеграції та глобалізації. У цьому випадку

йдеться про глобалізацію та взаємозалежність національних економік, створення інтегрованих макрорегіональних (міжнародних) блоків.

У роботі доведено необхідність доповнення класифікації загроз ефективності державної підтримки розвитку малого бізнесу такою ознакою: локальна диференціація розвитку суб'єктів малого підприємництва (діє через необхідність адаптації відповідних організаційно-економічних інструментів до потреб окремих територій). Такий підхід надає можливість виокремити специфічну сукупність організаційно-економічних інструментів створення умов для формування і розвитку суб'єктів малого бізнесу з огляду на соціально-економічний стан та ресурсний потенціал окремих регіонів.

Проведений аналіз світової практики реалізації ефективних організаційно-економічних інструментів державної підтримки розвитку малого бізнесу засвідчив, що вона ґрунтується на принципах ефективного використання ресурсів для розвитку сектору малого підприємництва з орієнтацією на інформатизацію, застосування наукових знань і високих технологій. Доведено актуальність імплементації елементів світового досвіду у вітчизняну практику державної підтримки розвитку малого бізнесу в Україні в частині: удосконалення національної інфраструктури підтримки малого бізнесу, здатної надати клієнтам найбільш повний спектр послуг, що дають змогу швидко реагувати на зміну зовнішнього середовища; пріоритетний розвиток високоінтелектуальних сфер діяльності; поліпшення доступу до інформаційних продуктів і послуг; зміцнення зв'язків між підприємцями, державними та місцевими органами управління, партнерськими організаціями та зацікавленими сторонами; створення консультативних центрів щодо діяльності фінансових ринків з метою розширення доступу до фінансових ресурсів та більш ефективного їх використання; підвищення кваліфікації працівників та поліпшення системи управління персоналом; створення державних венчурних фондів; створення біржі інновацій; розвиток підприємництва у депресивних районах і в окремих соціальних групах; реалізація програм, спрямованих на навчання та консультування, допомоги у розміщенні контрактів.

У другому розділі дисертаційної роботи – **«Комплексне оцінювання стану малого бізнесу в Україні»** – досліджено ключові тенденції розвитку вітчизняного малого бізнесу; запропоновано методичні положення з оцінювання ефективності державної підтримки суб'єктів малого бізнесу; проаналізовано практику застосування інструментів державної підтримки малого бізнесу в Україні.

Ґрунтовне вивчення стану малого бізнесу в Україні дозволило сформулювати низку висновків щодо ключових тенденцій, що характеризують його розвиток, та виявити проблеми, які потребують пріоритетного вирішення (таблиця 1).

Станом на кінець 2018 року в Україні функціонувало 1839,6 тис. підприємств, з яких 99 % можуть бути віднесені до малих форм господарювання. Зазначимо, що з загальної кількості малих підприємств 97 % є мікропідприємствами, показники яких відповідають таким нормам вітчизняного законодавства: середньорічна кількість найманих працівників до 10 осіб і річний дохід до 2 млн євро. Протягом досліджуваного періоду

спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості малих підприємств, насамперед мікропідприємств. Необхідно звернути увагу, що суттєве зростання кількості малих підприємств за період з 2012-2018 рр. (майже в 5 разів) пов'язане передусім зі змінами критеріїв віднесення суб'єктів господарювання до малих форм. Параметричний аналіз показників функціонування малих підприємств в Україні дав підстави стверджувати, що траєкторія їхнього розвитку відповідає тенденціям у національній економіці, тобто потенційно співвідноситься з показниками економічного росту. Протягом 2012-2018 рр. питома вага малих підприємств країни в обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг) становила в середньому 24 %, що свідчить недостатній рівень економічної ефективності, а також може бути наслідком тінізації частини діяльності таких підприємств. За видами економічної діяльності найбільша кількість працівників працює в галузі «Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку» (25,64 %), на другому місці – галузь «Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг і надання послуг підприємцям» (20,9 %) і на третьому – «Промисловість» (17,8 %).

Таблиця 1

**Динаміка основних показників розвитку підприємницького сектору
України за 2012–2018 роки**

Показник	Рік							2018/2012,%
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
<i>Кількість підприємств (од.),</i>	393366	341163	343514	1974318	1865530	1805059	1839593	467,7
- Великі	698	659	497	423	383	399	446	63,9
- Середні	18859	15906	15203	15510	15113	15254	16476	87,4
- Малі	373809	324598	327814	1958385	1850034	1789406	1822671	487,6
- у т. ч. мікропідприємства	318477	278922	284241	1910830	1800736	1737082	1764737	554,1
<i>Обсяг реалізованої продукції (млн грн),</i>	3950427,9	4170659,9	5159067,1	5556540,4	6726739,8	8312271,9	9966804,5	252,3
- Великі	2068496,8	2148168,4	2600520,1	2053189,5	2391454,3	2929516,6	3515839,5	170,0
- Середні	837110,5	942195,1	1164858,4	2184376,8	2683303,5	3314956,1	3954017,4	472,3
- Малі	682134,0	666295,6	853859,1	1318974,1	1651982,0	2067799,2	2496947,6	366,0
- у т. ч. мікропідприємства	462473,7	414000,8	539829,5	665725,8	811546,4	1052149,5	1292430,6	279,5
<i>Фінансовий результат (млн грн)</i>	29283,2	-523587,0	-340126,6	-340126,6	69887,8	247569,6	369212,3	339929,1
- Великі	28003,5	-189934,1	-145403,9	-145403,9	61222,7	156906,3	175176,2	625,6
- Середні	8390,1	-199180,3	-91161,8	-91161,8	32816,5	90770,6	147165,3	1754,0
- Малі	-25057,9	-175262,4	-111906,0	-111906,0	-24151,4	-10724,8	46870,8	*
- у т. ч. мікропідприємства	-13898,9	-25038,3	-100967,0	-57964,7	-34639,9	-25294,7	-1159,7	*
<i>Рентабельність (%), у т. ч.</i>	1,0	-0,7	-14,2	-3,0		6,85	5,55	зростання
- Великі	0,6	-11,1	-7,0	4,0	8,8	11,2	9,1	зростання
- Середні	-0,1	-12,5	-5,0	0,0	6,9	7,3	7,0	зростання
- Малі	-6,2	-26,5	-13,0	-4,2	5,2	6,5	8,3	зростання
- у т. ч. мікропідприємства	-16,1	-40,2	-20,4	-8,2	-0,4	2,4	4,7	зростання

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби статистики України.

Позитивною характеристикою функціонування вітчизняного малого бізнесу є зростання фінансових результатів та рівня рентабельності. Проте низький рівень рентабельності малого бізнесу України негативно впливає на формування резервів його економічного зростання та звужує його інвестиційну привабливість і кредитну спроможність.

За результатами ґрунтовного аналізу стану та тенденцій розвитку малого бізнесу в Україні було окреслено коло проблем, які вимагають першочергового вирішення, зокрема: відсутність налагодженої та ефективної координації дій зацікавлених сторін (центральної та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань підприємців, міжнародних організацій та проєктів міжнародної технічної допомоги, що діють на території України); неузгодженість державної політики у сфері розвитку підприємництва; нестабільне та непередбачуване регуляторне середовище, в якому функціонують суб'єкти малого бізнесу; нарощення податкового навантаження та ускладнення податкового адміністрування при одночасному розширенні повноважень податкових органів; недостатня інституційна спроможність реалізації державної політики у сфері підтримки розвитку малого бізнесу; звужена пряма фінансова підтримка пріоритетних напрямів малого підприємництва з боку держави; ускладнений доступ суб'єктів малого бізнесу до ресурсів (фінансових, майнових, трудових, виробничих, інтелектуальних, природних тощо); нарощення тінізації малого бізнесу; невідповідність існуючої інфраструктури підтримки малого бізнесу його потребам.

Вирішення зазначених проблем можливе лише на основі формування ефективної системи державної підтримки малого бізнесу, яка реалізується за допомогою відповідної інфраструктури. Динаміка кількісних показників, що характеризують стан інфраструктури підтримки розвитку малого бізнесу, представлена в таблиці 2. Оцінка представлених даних дала змогу встановити, що наприкінці досліджуваного періоду намітилася тенденція до скорочення кількості елементів інфраструктури підтримки розвитку малого бізнесу в Україні внаслідок зниження їх затребуваності та низької ефективності. Тобто підходи до організації їх діяльності є нерелевантними до сучасних потреб малого бізнесу, а отже, постає питання про необхідність їх концептуальної модернізації.

Першочерговими завданнями держави в напрямі формування інфраструктури підтримки малого бізнесу є: удосконалення нормативно-правової бази, що регулює створення та функціонування об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва, відповідно до норм і стандартів Європейського Союзу; запровадження системи державної акредитації сервісних установ інфраструктури, що надаватимуть сертифіковані навчально-консультативні послуги малому бізнесу; збільшення обсягів фінансування заходів щодо розвитку мережі інфраструктури в межах реалізації Національної та регіональних програм підтримки малого підприємництва; упровадження міжнародного досвіду оцінювання ефективності й результативності функціонуючих бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів тощо;

розробка та затвердження Типового положення про порядок створення та функціонування бізнес-інкубаторів, кластерів; усебічне сприяння ресурсному забезпеченню бізнес-інкубаторів, підприємств на кластерній основі.

Таблиця 2

**Динаміка розвитку об'єктів інфраструктури підтримки
малого бізнесу у 2011-2018 рр**

Об'єкти інфраструктури підтримки МБ	Рік					Відхилення +/-
	2011	2013	2014	2015	2018	
Бізнес-центри	438	531	480	447	379	-59
Бізнес-інкубатори	69	76	79	82	69	0
Технопарки	43	46	50	58	90	47
Лізингові центри	761	535	538	447	541	-220
Фонди підтримки підприємництва	245	242	226	216	168	-77
Інвестиційно-інноваційні фонди	2892	3031	3034	2825	2852	-40
Інформаційно-консультативні установи	3168	3902	4238	4054	3603	435
Усього інституцій	7616	8363	8645	8129	7702	86
Кількість суб'єктів МСБ, тис. одиниць	1700,9	1721,4	1931,7	1973,9	1839,1	138,2

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби статистики України.

Доведено необхідність оцінювання ефективності державної підтримки розвитку малого бізнесу з метою формування інформаційної платформи для виявлення найбільш ефективних інструментів державного впливу на показники функціонування малого бізнесу за такими напрямками: фінансове забезпечення, доступ до інформаційно-консультаційних послуг, поширення інноваційних процесів, модернізація виробництва, підвищення кваліфікації кадрів. Використання окресленого підходу дозволить підвищити наукову аргументованість та результативність розробленої множини заходів щодо активізації діяльності суб'єктів малого бізнесу та виявляти точки ефективного впливу держави на їх кількісно-якісне зростання. Інструментами такого вимірювання запропоновано сукупність індексів, що характеризує зміну визначеної та науково обґрунтованої сукупності показників за цими напрямками у часі або порівняно з планом. На основі цих індексів обчислюється комплексний характеризуючий показник ефективності державної підтримки розвитку малого бізнесу (рис.2).

У третьому розділі – «**Напрями модернізації організаційно-економічних інструментів державної підтримки розвитку малого бізнесу в Україні**» – надано наукову концептуалізацію державної підтримки малого бізнесу в Україні; сформовано комплекс пропозицій щодо модернізації інструментів державного впливу на розвиток малого бізнесу; обґрунтовано пріоритетні заходи вдосконалення системи державної підтримки розвитку малого бізнесу.

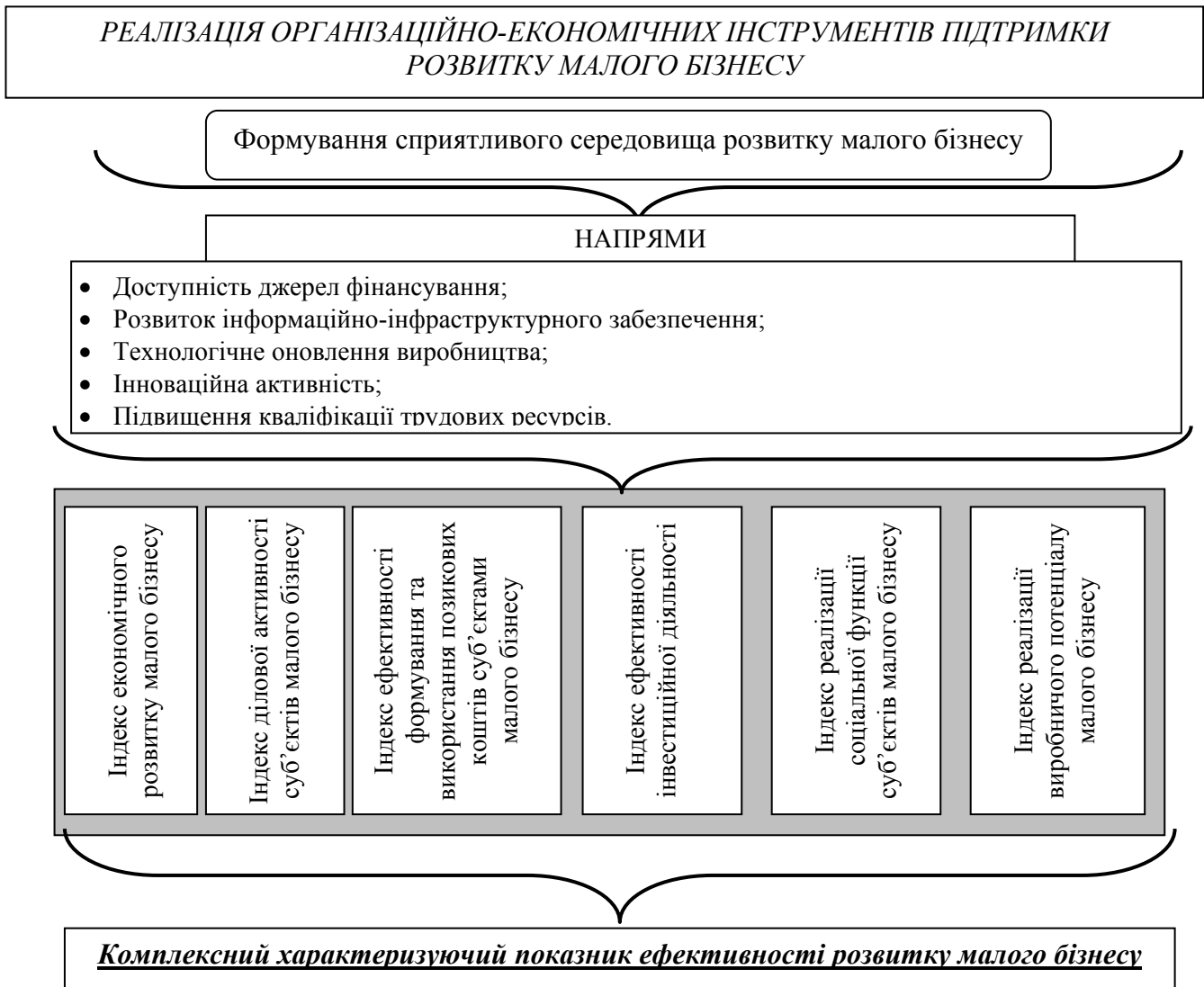

Рис. 2. Графічна візуалізація методичного підходу до оцінювання ефективності організаційно-економічних інструментів державної підтримки розвитку малого бізнесу

Джерело: складено автором.

На підставі аналізу наявних наукових поглядів на зміст та роль держави в забезпеченні ефективного функціонування малого бізнесу розроблено цілісну концепцію державної підтримки його висхідного розвитку як складової національної економіки, яка базується на інституціонально-економічному підґрунті стійких взаємозв'язків інтегрованих складових, особливістю якої є виокремлення параметрів зміни організаційно-економічних інструментів її реалізації у відповідь на нові виклики зовнішнього та внутрішнього середовища. Удосконалення економічного інструментарію прямого та непрямого державного впливу, що дає змогу на підставі взаємодії зазначених елементів отримати зниження адміністративного тиску, податкового навантаження на такий бізнес, підвищення конкурентоспроможності суб'єктів малого підприємництва, зростання зайнятості населення, нарощення обсягів ВВП (рис. 3).

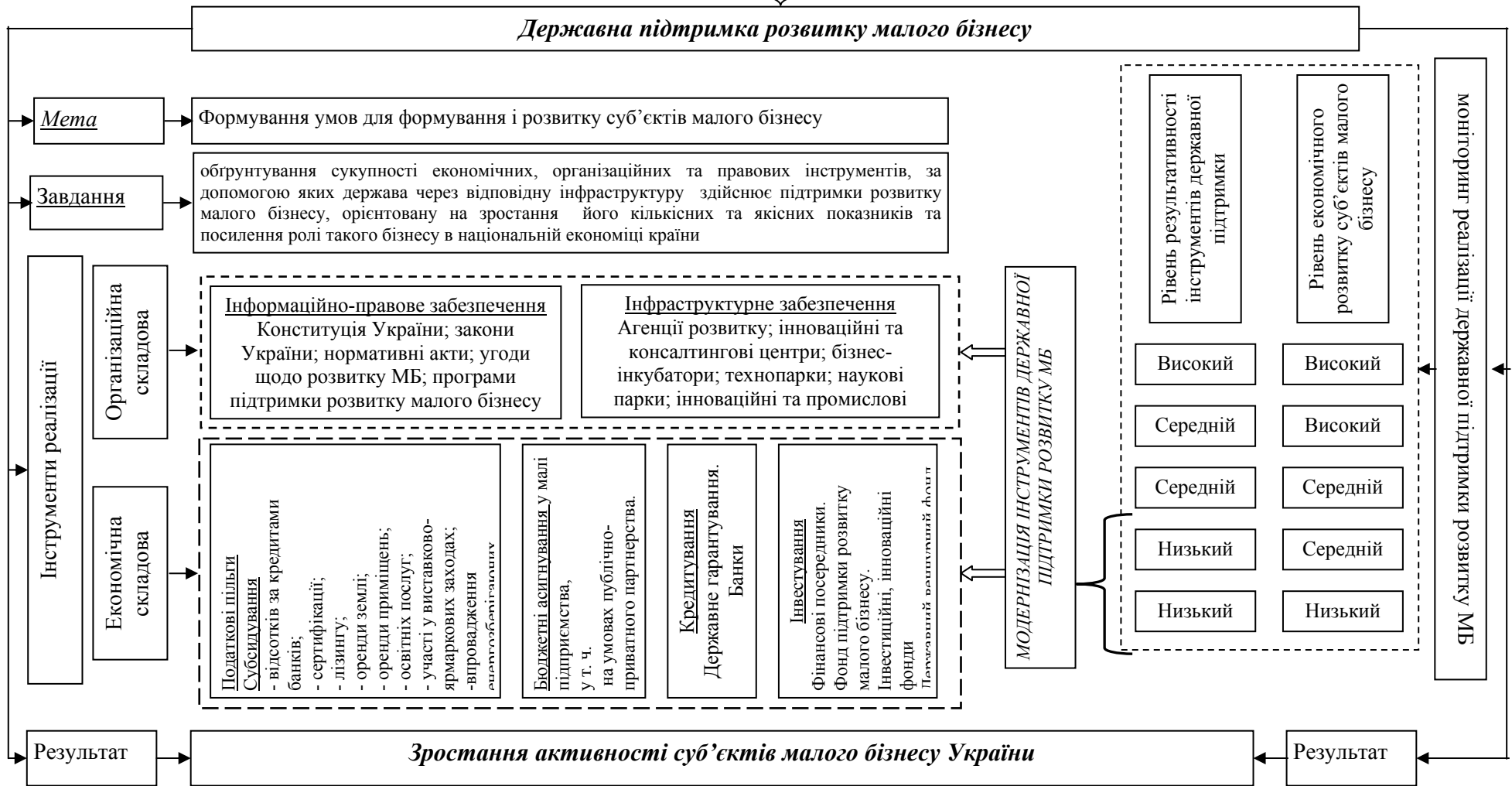

Рис. 3. Наукова концептуалізація державної підтримки розвитку малого бізнесу в Україні

Джерело: побудовано автором.

Вказано, що фундаментальний принцип реалізації державної підтримки розвитку малого бізнесу полягає в адресному охопленні заходами такої підтримки, що дозволить раціоналізувати витрати бюджетних ресурсів на досягнення її цілей. Зазначено, що адресність має передбачати підтримку діяльності суб'єктів малого бізнесу, які мають перспективи максимізації створення доданої вартості, а не за принципом допомоги «найслабшим». Кінцева мета підтримки розвитку малого бізнесу в Україні – нарощення його кількісних та якісних результатів, частки у ВВП, а отже, і податкових доходів бюджетів різних рівнів. Головне й найбільш важливе положення концепції полягає в тому, що вона дає змогу комплексно об'єднати методи й заходи, інститути та інституції національної економіки, механізми та інструменти, використання яких впливає на підвищення можливостей реалізації потенціалу системи малих підприємств і поліпшення макроекономічних показників країни.

У межах запропонованих концептуальних положень розбудови системи державної підтримки розвитку малого бізнесу в Україні сформовано сукупність пропозицій, спрямованих на вдосконалення інструментарію створення сприятливих умов активізації такого розвитку, зокрема: спрощення процедури добровільного припинення господарської діяльності юридичної особи та фізичної особи-підприємця; передбачення в проекті Закону України про внесення змін до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»: скорочення строків одержання ліцензій, уніфікації принципів та процедур одержання ліцензій, законодавчого закріплення критеріїв, на підставі яких приймаються рішення про введення ліцензування певного виду діяльності; спрощення дозвільної системи, а саме: затвердження на законодавчому рівні вичерпного переліку документів дозвільного характеру та максимальне його скорочення; усунення численних дублювань документів, які подаються для одержання дозволів, на кожному етапі дозвільної процедури; зниження рівня податкового навантаження на бізнес; спрощення адміністрування податків. У роботі наголошено на необхідності збереження наявних програм підтримки, розвитку малого бізнесу в Україні, впровадження обов'язкової діагностики їх дієвості та узгодження дій органів державної влади та суб'єктів малого бізнесу. Особливу увагу доцільно приділити субсидуванню суспільно значущих та соціально відповідальних малих підприємств.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичні узагальнення та представлено авторський варіант вирішення важливого наукового завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних засад державної підтримки розвитку малого бізнесу та розробки науково-практичних рекомендації щодо модернізації її організаційно-економічних інструментів задля підвищення ефективності державного впливу та забезпечення стійкого функціонування малих форм підприємництва в Україні.

Отримані результати проведеного дисертаційного дослідження дозволяють сформулювати такі висновки та пропозиції:

1. Ґрунтовне опрацювання результатів наукових розвідок щодо державної підтримки розвитку малого бізнесу дозволили розвинути авторське бачення її змістовно-функціональних характеристик та теоретично впорядкувати сутнісне співвідношення цього поняття із суголосними термінами економічної науки, які висвітлюють державний вплив на результати функціонування суб'єктів малого бізнесу (підтримка, стимулювання, регулювання). Запропоновано визначити державну підтримку розвитку малого бізнесу як цілеспрямований вплив з боку органів державної влади через відповідні інструменти на кількісні та якісні характеристики розвитку такого сектору економіки, спрямований на формування правових, економічних та організаційних умов реалізації суб'єктами малого бізнесу своїх соціально-економічних функцій. Також було розкрито специфічні прояви державної підтримки зазначеного сектору економіки через уточнення та доповнення класифікації її загроз (локальна диференціація розвитку суб'єктів малого підприємництва). Вказано на необхідність адаптації інструментів підтримки якісно-кількісних змін стану малого бізнесу державою до особливостей соціально-економічного розвитку окремих територій. Це стало науковою основою для обґрунтування напрямів модернізації організаційно-економічних інструментів державної підтримки розвитку малого бізнесу в Україні та дозволило забезпечити теоретико-методологічну єдність засадничих положень реалізації такої підтримки.

2. У результаті дослідження світових практик участі держави у підтримці малого бізнесу було визначено, що вона ґрунтується на принципах ефективного використання ресурсів для розвитку сектору малого підприємництва та передбачає використання взаємоузгоджених організаційно-економічних інструментів формування сприятливих умов для забезпечення його економічного поступу. Визначено, що основними механізмами розвитку малого підприємництва в Україні є регуляторна політика, фінансово-кредитна система, система оподаткування, державна і недержавна підтримка, стан розвитку інфраструктури, обсяги інвестицій, інтелектуальний потенціал. Доведено що для вдосконалення організаційно-економічних інструментів державної підтримки розвитку малого бізнесу доцільно імплементувати світовий досвід у частині: удосконалення національної інфраструктури підтримки малого підприємництва за рахунок розширення спектру послуг з огляду на зміни зовнішнього середовища; пріоритетний розвиток інноваційних напрямів діяльності; підвищення доступності інформаційних продуктів і послуг; зміцнення зв'язків між підприємцями, державними та місцевими органами управління, партнерськими організаціями та зацікавленими сторонами; створення консультаційних центрів щодо діяльності фінансових ринків; підвищення якості кадрового забезпечення; створення державних венчурних фондів; створення біржі інновацій; розвиток підприємництва в депресивних районах і в окремих соціальних групах тощо.

3. Комплексне оцінювання стану та тенденцій розвитку малого бізнесу в Україні дозволило встановити: наприкінці 2018 року в Україні функціонувало 1839,6 тис. підприємств, з яких 99 % можуть бути віднесені до малих форм господарювання. При цьому динаміка основних показників економічно-

господарської діяльності вітчизняних малих підприємств співвідноситься з показниками економічного стану країни; питома вага малих підприємств країни в обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг) становила в середньому 24 %, що свідчить про низький рівень економічної ефективності та тінізацію частини таких підприємств. Позитивною характеристикою функціонування вітчизняного малого бізнесу є поява тенденції до зростання фінансових результатів та рівня рентабельності. Було окреслено коло завдань, які вимагають першочергового вирішення, зокрема: впорядкування регуляторного середовища, в якому функціонують суб'єкти малого бізнесу; скорочення податкового навантаження та спрощення податкового адміністрування; вдосконалення інституційного забезпечення реалізації державної політики у сфері підтримки розвитку малого бізнесу; нарощення прямої державної фінансової підтримки з боку держави; узгодження існуючої інфраструктури підтримки малого бізнесу з його потребами.

4. Встановлено, що вирішення проблем активізації розвитку малого бізнесу в Україні неможливе без активної участі держави. Оцінка кількісних показників, що характеризують стан державної підтримки розвитку малого бізнесу, дозволила встановити, що на кінець досліджуваного періоду спостерігається скорочення такої підтримки за всіма напрямками, що свідчить, по-перше, про зниження її затребуваності з боку малих підприємств через невідповідність їх вимогам, по-друге, є результатом скорочення бюджетних можливостей її надання, по-третє, відзеркалює потенційну зміну підходів до організації такої підтримки.

5. Висунуто тезу та доведено необхідність вимірювання ефективності державної підтримки розвитку малого бізнесу для ідентифікації найбільш дієвих організаційно-економічних інструментів за такими напрямками: фінансове забезпечення, доступ до інформаційно-консультаційних послуг, поширення інноваційних процесів, модернізація виробництва, підвищення кваліфікації кадрів. Запропонований методичний підхід передбачає розрахунок сукупності індексів, що характеризує зміну визначеної та науково обґрунтованої сукупності показників за цими напрямками у часі або порівняно з планом та обчислення на їх основі комплексного характеризуючого показника ефективності державної підтримки розвитку малого бізнесу.

6. Розроблено цілісну концепцію державної підтримки розвитку малого бізнесу, яка ґрунтується на встановленні стійких інституціонально-економічних зв'язків інтегрованих складових із виокремленням параметрів зміни організаційно-економічних інструментів її реалізації у відповідь на нові виклики зовнішнього та внутрішнього середовища. Ключовою ідеєю наукової концептуалізації державної підтримки розвитку малого бізнесу є консолідація дії методів і заходів, інститутів та інституцій національної економіки, механізмів та інструментів, що сприятиме реалізації потенціалу сфери малого бізнесу та поліпшенню макроекономічних показників країни загалом.

7. Обґрунтовано комплекс пропозицій щодо модернізації інструментів державного впливу на розвиток малого бізнесу, серед яких: спрощення процедури добровільного припинення господарської діяльності юридичної

особи та фізичної особи-підприємця; передбачення в проекті Закону України про внесення змін до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»: скорочення строків одержання ліцензій, уніфікації процедур одержання ліцензій; спрощення дозвільної системи; усунення численних дублювань документів, які подаються для одержання дозволів; зниження рівня податкового навантаження на бізнес; спрощення адміністрування податків; звуження повноважень фіскальних органів щодо суб'єктів малого бізнесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

1. Ляшко М. В. Визначення основних пріоритетів з формування та реалізації політики у сфері розвитку малого та середнього підприємництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2015. Вип. 5. С. 226–229. (0,5 друк. арк.). [фахове видання; Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus].

2. Ляшко М. В. Державна підтримка розвитку інфраструктури малого та середнього підприємництва. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Серія Економіка*. 2015. Т. 20. Вип. 5. С. 174–178. (0,4 друк. арк.). [фахове видання; Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus; Ulrich's Periodicals Directory; Research Bible].

3. Ляшко М. В. Податкові важелі стимулювання підприємницької діяльності. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 5. С. 140–145. (0,4 друк. арк.). [фахове видання; Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus].

4. Ляшко М. В. Регуляторна політика підтримки малого та середнього бізнесу. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 17. С. 174–177. (0,3 друк. арк.). [фахове видання; Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus].

5. Ляшко М. В. Аналіз механізмів державної підтримки малого підприємництва в зарубіжних країнах в контексті розробки Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 20. Ч. 1. С. 133-138. (0,4 друк. арк.). [фахове видання; Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus].

6. Ляшко М. В. Напрями підвищення ефективності впровадження Стратегії розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. Херсон, 2018. № 28 (17). С. 54-58. (0,3 друк. арк.). [фахове видання].

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Ляшко М. В. Гарантійний фонд як ефективний інструмент державної підтримки малого та середнього підприємництва. *Інноваційна економіка*:

макро-, мезо- та мікрорівні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Херсон, 10 11 грудня 2015 р.). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 7–9. (0,2 друк. арк.).

8. Ляшко М. В. Інститут фінансово-кредитної підтримки розвитку малого та середнього підприємництва. *Розвиток сучасних міжнародних економічних відносин: фінансово-економічні та соціальні чинники: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 23 24 вересня 2016 р.). Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2016. С. 125–127. (0,2 друк. арк.).*

9. Ляшко М. В. Законодавча база та інструменти державної підтримки малого та середнього підприємництва. *Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 29 квітня 2016 р.). Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2016. С. 10–11. (0,1 друк. арк.).*

10. Ляшко М. В. Державний вплив на розвиток малого бізнесу. *Мале та середнє підприємництво: проблеми і перспективи розвитку в Україні: зб. матер. наук.-практ. конференції (15-16 листопада 2018 р., м. Київ). м. Київ. 2018. С. 216-219. (0,2 друк. арк.).*

АНОТАЦІЯ

Ляшко М. В. Модернізація організаційно-економічних інструментів державної підтримки розвитку малого бізнесу в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Чернігівський національний технологічний університет. – Чернігів, 2020.

Дослідження присвячено обґрунтуванню теоретичних, методичних та практичних положень модернізації організаційно-економічних інструментів державної підтримки малого бізнесу в Україні. У дисертації вивчено змістовні характеристики малого бізнесу та його значення як важливого сектору національної економіки. Висвітлено еволюцію наукових поглядів на вибір методів та інструментів державного впливу на активізацію розвитку суб'єктів малого бізнесу. Досліджено світову практику державної підтримки функціонування малих форм господарювання.

У роботі досліджено ключові тенденції розвитку вітчизняного малого бізнесу. За результатами ґрунтовного аналізу стану та тенденцій розвитку малого бізнесу в Україні було окреслено коло проблем, які вимагають першочергового вирішення. Проаналізовано практику застосування інструментів державної підтримки малого бізнесу в Україні та зроблено висновки щодо її ефективності.

Обґрунтовано методичні положення з оцінювання ефективності державної підтримки розвитку малого бізнесу з метою формування інформаційної платформи для виявлення найбільш ефективних інструментів державного впливу на показники функціонування малого бізнесу.

На підставі аналізу наявних наукових поглядів на зміст та роль держави в забезпеченні ефективного функціонування малого бізнесу розроблено цілісну концепцію державної підтримки його висхідного розвитку як складової національної економіки, яка базується на інституціонально-економічному підґрунті стійких взаємозв'язків інтегрованих складових. У межах запропонованих концептуальних положень розбудови системи державної підтримки розвитку малого бізнесу в Україні сформовано сукупність пропозицій, спрямованих на вдосконалення організаційно-економічного інструментарію створення сприятливих умов активізації такого розвитку.

Ключові слова: державна підтримка, державне регулювання, малий бізнес, інфраструктура, інституційне забезпечення, організаційно-економічні інструменти.

ументи.

АННОТАЦИЯ

Ляшко М. В. Модернизация организационно-экономических инструментов государственной поддержки развития малого бизнеса в Украине. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Черниговский национальный технологический университет. – Чернигов, 2020.

Исследование посвящено обоснованию теоретических, методических и практических положений модернизации организационно-экономических инструментов государственной поддержки малого бизнеса в Украине. В диссертации изучено содержательные характеристики малого бизнеса и его значение как важного сектора национальной экономики. Углублена теоретическая аргументация контуров государственного влияния на траекторию количественно-качественного роста показателей сферы малого бизнеса, инструментов его реализации и систематизации содержательных связей предельных дефиниций, которые определяют терминологическое поле научного исследования: государственное регулирование, государственное стимулирование, государственная поддержка. Освещена эволюция научных взглядов на выбор методов и инструментов государственного воздействия на активизацию развития субъектов малого бизнеса. Проведенный анализ мировой практики реализации эффективных организационно-экономических инструментов государственной поддержки развития малого бизнеса показал, что она основывается на принципах эффективного использования ресурсов для развития сектора малого предпринимательства с ориентацией на информатизацию, применение научных знаний и высоких технологий. Определены перспективы адаптации соответствующего мирового опыта к отечественным реалиям.

В работе исследованы ключевые тенденции развития отечественного малого бизнеса. Был очерчен круг проблем, требующих первоочередного

решения. Проанализирована практика применения инструментов государственной поддержки малого бизнеса в Украине. Также дана оценка количественным показателям, характеризующих состояние инфраструктуры поддержки развития малого бизнеса. Установлено, что на конец исследуемого периода наметилась тенденция к сокращению количества элементов инфраструктуры поддержки развития малого бизнеса в Украине из-за снижения их востребованности и низкой эффективности. Сделаны выводы относительно эффективности государственной поддержки развития малого бизнеса. Обоснованы методические положения по оценке эффективности государственной поддержки развития малого бизнеса с целью формирования информационной платформы для выявления наиболее эффективных инструментов государственного влияния на показатели функционирования малого бизнеса.

Разработана концепция государственной поддержки его развития как составляющей национальной экономики, которая базируется на институционально-экономической почве устойчивых взаимосвязей интегрированных составляющих.

В работе сформирован комплекс предложений, направленных на совершенствование организационно-экономического инструментария создания благоприятных условий для активизации развития малого бизнеса в Украине, в частности: упрощение процедуры добровольного прекращения хозяйственной деятельности юридического лица и физического лица-предпринимателя; сокращение сроков получения лицензий, унификации принципов и процедур получения лицензий, законодательного закрепления критериев; упрощение разрешительной системы; устранение многочисленных дублирования документов, которые подаются для получения разрешений; снижение уровня налоговой нагрузки на бизнес; упрощение администрирования налогов и тому подобное.

Доказана необходимость сохранения существующих программ поддержки, развития малого бизнеса в Украине, внедрение обязательной диагностики их действенности и согласования действий органов государственной власти и субъектов малого бизнеса.

Ключевые слова: государственная поддержка, государственное регулирование, малый бизнес, инфраструктура, институциональное обеспечение, организационно-экономические инструменты.

ABSTRACT

Liashko M. V. Modernization of organizational and economic instruments of state support for small business in Ukraine. – Qualification scientific work to be regarded as a manuscript.

Dissertation for the Degree of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.03 – Economy and the National Economy Management. – Chernihiv National University of Technology. – Chernihiv, 2020.

The research is devoted to substantiation of theoretical, methodical and practical provisions of modernization of organizational and economic instruments of state support of small business in Ukraine. The dissertation deals with the substantive characteristics of small business and its importance as an important sector of the national economy. The evolution of scientific views on the choice of methods and instruments of state influence on the activation of development of small business entities is covered. The world practice of state support for the functioning of small businesses is investigated.

The key tendencies of development of domestic small business are investigated in the work. It outlined a number of problems that require urgent resolution. The practice of using the instruments of state support of small business in Ukraine is analyzed. Conclusions have been made regarding the effectiveness of state support for small business development. It is justified methodology for evaluating the effectiveness of state support for small business development to form an information platform for identifying the most effective instruments of state influence on small business performance indicators.

The concept of state support for its upward development as a component of the national economy, based on the institutional and economic basis of sustainable interconnections of integrated components, has been developed. A set of proposals aimed at improving the tools for creating favorable conditions for the activation of such development has been formed.

Keywords: state support, state regulation, small business, infrastructure, institutional support, organizational and economic instruments.